

В.П.НЕЧАЄВ, А.О.РЯЗАНЦЕВ, кандидати техн. наук, доценти, С.В. РЕБРОВА, ст. викладач
Криворізький національний університет

ПРОБЛЕМИ КОМПЛЕКТАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ВЕРСТАТНИМ ОБЛАДНАННЯМ І ІНСТРУМЕНТОМ В КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО МАШИНОБУДУВАННЯ

Основні проблеми машинобудівного комплексу України пов'язані із необхідністю розвитку економічних зв'язків у постачанні технологічного обладнання та інструменту, комплектуючих, втратою традиційних ринків збуту продукції, орієнтацією підприємств на випуск продукції військового призначення, а також технічною відсталістю і низькою, порівняно з міжнародними стандартами, якістю виробів.

Стратегічну важливість машинобудування підтверджує його висока (із тенденцією до зростання) частка у переробній промисловості переважної більшості розвинених індустріальних країн ЄС. Зокрема, частка машинобудування у валовій доданій вартості (ВДВ) переробної промисловості Німеччини 2019 році досягла 48,4%, Франції – 29,8%, Італії – 28,9%, а Польщі – 25,5%.

Натомість в Україні частка машинобудування у ВДВ переробної промисловості у 2019 році знизилась до 17% (проти 26% у 2013-му), а в експорті переробної промисловості – до 14,2% (проти 20,8%). Водночас частка машинобудування в імпорті переробної промисловості за вказаний період досягла 38,9% (проти 32,1%) [1].

Підсумовуючи результати проведених аналітичних оцінок, можна констатувати загалом негативні тенденції у розвитку вітчизняного машинобудування, а саме:

- спад виробництва з 2012 року (який суттєво посилюється у 2020-му);

- погіршення структури випуску машинобудівної продукції в напрямку зменшення у ній частки високотехнологічних виробництв, зокрема електронних компонентів і плат;

- зростання залежності від імпорту, зокрема давальницької сировини – у 2019 році частка машинобудування у структурі імпорту давальницької сировини була найбільшою з-поміж усіх секторів переробної промисловості – 37,4%, із яких 35,7% припало на виробництво електричних машин;

- посилення домінування імпорту над експортом, про що свідчить зниження значень коефіцієнта покриття у машинобудуванні за останнє 10-річчя;

- погіршення структури експорту – збільшення частки товарів проміжного споживання;

- зменшення капіталовкладень – скорочення капітальних інвестицій у машинобудівні виробництва на 60% упродовж 2013-2020 років;

- зниження рівня інноваційності – зменшення з 2014 року у понад два рази кількості інноваційно активних машинобудівних підприємств, кількості підприємств, які впроваджували інновації, а також кількості підприємств, які реалізували інноваційну продукцію за межі України; у підсумку, падіння обсягу реалізованої інноваційної продукції машинобудування склало понад 60%, а експорту такої продукції – понад 43%.

Підсумовуючи огляд тенденцій розвитку вітчизняного машинобудування, окреслимо три головні, системні проблеми функціонування цього сектору промисловості [2]. Першою і найважливішою (після військової та гібридної агресії РФ щодо України з відповідними наслідками) проблемою машинобудування є неврахування економічних інтересів України при поглибленні процесів лібералізації зовнішньої торгівлі, зокрема в угодах про вступ до Світової організації торгівлі (СОТ) і зони вільної торгівлі (ЗВТ) з ЄС.

Друга проблема українського машинобудування – це недостатність капіталовкладень у модернізацію основного капіталу та непереоорієнтування на виробництва повного циклу і, як наслідок, – низький рівень технологічності, інноваційності та конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Третя проблема – це відсутність цілеспрямованої ефективної протекціоністської політики держави у напрямку стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування.

Список літератури

1. Розвиток машинобудування в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення: монографія; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»; наук. редактор д.е.н., проф. С. О. Ішук. – Львів, 2022. – 137 с.
2. Машинобудівна галузь в Україні: потенціал та можливості для розширення експорту на період до 2021 року. Київ : ДП «Укрпромзовнішекспертиза», 2019. 350 с.